

кладачу залишиться лише підказувати найефективніше джерело необхідної інформації і допомагати розібратися з особливо складними питаннями — це вже буде самостійна і індивідуальна робота, завершальні етапи викладання.

Таким чином, пропонується наступна послідовність викладання навчальної дисципліни:

1. Виділити навчальний курс як пріоритетний потік інформації.
2. Розставити акценти на найважливіших напрямках курсу.
3. Сформувати цілісне бачення курсу у взаємозв'язку головних напрямів.
4. Визначити джерело інформації для самостійної роботи студентів.
5. Допомагати розв'язувати особливо складні питання.

*Л. Л. Борисенко, старш. викл.,
кафедра педагогіки і психології*

ОПТИМІЗАЦІЯ САМОЕФЕКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ У КНЕУ

Впровадження у навчально-виховний процес Київського національного економічного університету елементів Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS) таких, як кредитно-модульна система формування навчальних програм, впровадження індивідуальних навчальних планів студентів, модульно-рейтингова система оцінювання знань, посилення ролі самостійної роботи студентів, впровадження методів активного навчання та сучасних інформаційних технологій навчання, передбачає постійного творчого оновлення педагогічних методик та вдосконалення особистості кожного студента. За таких умов система вищої освіти тоді може вважатися ефективною, коли результатом її діяльності буде компетентна особистість, яка володіє не тільки професійними знаннями, високими моральними якостями, але й уміє адекватно діяти у відповідних ситуаціях, засто-

совуючи свої знання і беручи на себе повну відповідальність за власну та сумісну діяльність.

Впровадження таких інновацій у навчальний процес зумовило появу нових вимог до студентів, які самі стають відповідальними за своє навчання. За нових умов ВНЗ повинен мобілізувати самостійність студентів, а не просто забезпечити процес їх професійного формування. Наша традиційна система підготовки фахівців ще не зовсім здатна це зробити. Перша і головна відмінність її від європейської — це різне розуміння відповідальності та вимогливості до себе у навчальному процесі. В ідеалі самостійна навчально-пізнавальна діяльність майбутнього економіста будується на активності, інтелектуальній та емоційній співучасті студента в організації навчального процесу. Сьогодні майбутньому професіоналу замало володіти тільки сумою відповідних знань. Нагальною потребою є формування і розвиток внутрішнього потенціалу, вихід на рівень виявлення різноманітних процесів «самості», серед яких особливе місце належить самоефективності студента.

Термін **«самоефективність»** ввів у обіг психологічної науки американський вчений А. Бандура, один із авторів соціально-когнітивної теорії особистості. Вчений визначив самоефективність як інтегральну властивість особистості, як уміння усвідомлювати власні можливості та спрямовувати свої зусилля на досягнення цілі. Від самоефективності залежить, чи візьметься людина за вирішення проблеми; наскільки активно вона буде над нею працювати, і як довго буде продовжувати свої зусилля, навіть якщо вони не приводять до позитивних результатів. Дослідження показують, що люди з високою самоефективністю досягають більш високих результатів у праці, а люди з низькою самоефективністю менш успішні, тому що припиняють зусилля до вирішення проблеми занадто рано.

З метою визначення, які властивості особистості найбільше впливають на досягнення навчальних цілей, ми провели опитування студентів першого курсу (всього опитано 175 студентів обліково-економічного факультету).

Найбільш впливовими рисами та якостями особистості виявились такі, яким віддали перевагу: «наполегливість» — 64 % респондентів, «рішучість» — 54,6 %, «захопленість справою» — 31,4 %, «цілеспрямованість» — 45,7 %, «прагнення до успіху» — 54,4 %, «вміння адекватно оцінювати ситуації» — 42,7 %, «організованість» — 34, 7%; «критичність мислення» — 54,6 %, «комунікативні вміння» — 37,8 %, «здатність доводити справу до кін-

ця» — 39,2 %, «самостійність» — 27,5 %, «схильність до ризику» — 32,7 % респондентів. На наш погляд, виявлені риси та якості особистості складають інтегральну характеристику студента, яка визначає ефективність особистості у навчальній діяльності, яку можна визначити як «самоєфективність» особистості. Ми запропонували студентам даної вибірки проранжувати визначені якості за ступенем значущості для досягнення навчальних цілей. На основі аналізу отриманих результатів були визначені: еталон самоєфективності студента; рівні самоєфективності студентів у навчальній діяльності. Як показують дослідження, більша половина студентів мають середні та низькі рівні самоєфективності, які є показником непродуктивного, нераціонального стилю учіння. Ці студенти визнають значущість якостей та умінь, які впливають на ефективність та успіх у навчанні, але вони нав'язані еталоном та стереотипами суспільства; вони їх розуміють, але рівень їх сформованості за самооцінкою респондентів ще низький; вони готові їх наслідувати, але не готові реалізовувати найближчим часом.

Одним із механізмів оптимізації самоєфективності студентів є кредитно-модульна система навчання, яка впроваджується у КНЕУ протягом останніх років і, як показує досвід, є могутнім фактором стимулювання до ефективної роботи студента. Вона виконує основні функції процесу оптимізації — мотивуючу та контролюючу. Систематична робота на протязі семестру стає перепорою для негативних проявів у навчанні: лінощів, списування, пасивності, байдужості. Тобто, вона може сприяти мінімізації негативних проявів деяких властивостей особистості та максимальній реалізації потенційних можливостей студентів у процесі навчання.

У процесі психолого-педагогічної підготовки студентів КНЕУ відзначена зручність запровадження кредитно-модульної системи навчання для вирішення проблем оптимізації самоєфективності студентів.

По-перше, надає можливості студентам узгодження часу на виконання завдань, згідно з картою самостійної роботи з кожної дисципліни. Це суттєво впливає на підвищення рівня самоорганізації студентів.

По-друге, підсилює мотивацію студентів до процесу навчання і його результативності. Створює необхідні умови для розвитку ефективних навчальних стилів студентів, формування особистості, формування здатності самостійно вчитися, працювати в команді та досягати конкретно визначених навчальних цілей.